

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Vägen till integration

– Civilsamhällets arbete med asylsökande från 2015 och framåt i Dalarna

The road to integration

– Civil Society's work with asylum seekers from 2015 onwards in Dalarna

Emelie Olsson

Vägen till integration

- Civilsamhällets arbete med asylsökande från 2015 och framåt i Dalarna

The road to integration

- Civil Society's work with asylum seekers from 2015 onwards in Dalarna

Emelie Olsson

Handledare: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0888

Kursansvarig institution: Institutionen för stad och land

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2019

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: integration, flykting, asylsökande, civilsamhälle, social tillit, tillhörighet, kulturell identitet

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Under 2015 ställdes Sverige inför en befolkningsförändring. En av konsekvenserna av krig och konflikter runt om i världens blev att mer än hundratusen flyktingar nådde våra gränser. I kontrast till flera andra länder i Europa välkomnade Sverige många människor som senare fick ett tillfälligt hem i någon av landets kommuner. Medan staten, genom Migrationsverket, hade ansvaret för mottagandet och asylprocessen föll ansvaret för en begynnande integration på kommunerna och framförallt civilsamhället.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur föreningar och eldsjälar arbetar med asylsökande, nyanlända och integration idag i relation till 2015 då flyktingströmmarna var som störst. Detta har jag granskat med hjälp av kvalitativa metoder genom intervjuer och observationer hos olika aktörer från civilsamhället i tre kommuner i Dalarna. Till min hjälp har jag använt mig av begrepp som tillhörighet, kulturell identitet och social tillit och med dessa undersöker jag hur engagemang skapats och upprätthållits. Det som tydligt kommer fram i den här uppsatsen är att integration inte skapas genom politiska mål utan genom medmänsklighet. Tack vare det har engagemang funnits och förändringar har kunnat ske. Det ideella arbetet ser annorlunda ut idag i jämförelse med 2015, men vägen till integration fortsätter.

Nyckelord: integration, flykting, asylsökande, civilsamhälle, social tillit, tillhörighet, kulturell identitet

Abstract

In 2015, Sweden faced a population change. One of the consequences of war and conflict around the world was that more than one hundred thousand refugees reached the borders of Sweden. In contrast to several other countries in Europe, Sweden welcomed many people who later got a temporary home in one of the country's municipalities. While the state, through the Swedish Migration Agency, was in charge of the asylum process, the responsibility for an incipient integration was put on the civil society.

The purpose of this thesis is to investigate how associations and enthusiasts work with asylum seekers, new arrivals and integration today in relation to 2015 when the refugee numbers were the largest. This I have done with qualitative methods through interviews and observations of various actors from the civil society in three municipalities in Dalarna. To my aid, I have used concepts such as belonging, cultural identity and civil trust and with these I investigate how engagement has been created and pursued. What is clearly stated in this thesis is that integration is not created through political goals but through humanity. Thanks to that, involvement has existed and changes have been possible. The non-profit work looks different today compared to 2015, but the road to integration continues.

Key words: integration, refugee, asylum seeker, civil society, social trust, belonging, cultural identity

”Hu’ många här inne känner till vad Vasaloppet e’ för nåe?”

Av de trettio personer som befinner sig i lokalen är vi bara fem som räcker upp handen. När Håkan Frenell, ordförande i Vasaloppsföreningen, på bred dalmål börjar berätta om Gustav Vasa, före detta Eriksson, är många nyanlända idel öra. Närmast sitter en stor grupp killar i tjugooårsåldern, på andra sidan rummet några kvinnor och små barn. De flesta har redan köpt fika av funktionärerna på Röda Korsets mötesplats lagom till starten av språkkaféet. Bordet jag slagit mig ner vid delar jag med en äldre man från Stockholm ursprungligen som bläddrar i en dagstidning. Han har kammat bak det sista av sitt hår och har tagit med egna mazariner. Samtidigt som Håkan Frenell började prata tar mazarinmannen upp en medtagen morakniv och skär ut en artikel ur Falu Kuriren framför honom. En kille i min ålder kommer över till vårt bord och frågar om han får sätta sig. Han har ett år kvar tills han är färdigutbildad bilmekaniker och har bott i Hedemora i fem år. Han frågar om det finns mycket jobb i Uppsala och vi småpratar om vår brist på längdskidserfarenheter.

”Vasaloppet, det e’ det svenskaste vi har!” Håkan Frenell, tidigare ordförande för SFI i Hedemora är dagens talare i språkkaféet. Han har själv åkt 26 gånger och en annan man i lokalen har åkt två. Annars talar Håkan för en publik till största delen oinvigd i det svenskaste vi har. På väggen har Håkan hängt upp ett stort papper över hur loppet går. Med är start och de åtta stopp åkarna gör och han berättar att man får blåbärs-soppa och kan vila om man vill. Killarna i hörnet skrattar och ifrågasätter varför man skulle behöva vila och Håkan fortsätter med att förklara hur långt nio mil är.

Med sig har Håkan längd- och rullskidor som han visar upp för alla. Han säger att ”om ni är intresserade i höst kan jag komma hit och visa hur man gör”. Under presentationen kommer folk in i lokalen och vissa går vilket skapar en rörig, lite stimmig stämning som känns helt normal. Håkan upprepar frasen ”Förstår ni va’ jag menar nu?” flera gånger. På enkel svenska berättar han om när danskarna hade makten i Sverige, Gustavs eskapader på skidor när han flydde från Kristian II:s soldater 1520, historien om Sveriges förste kung och uppkomsten av Vasaloppet.

Observation av språkkafé på Röda Korset i Hedemora, 17 april 2019

Innehåll

1 Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Syfte & frågeställning	10
2 Presentation av det empiriska fältet	11
2.1 Integration.....	11
2.2 Från flykting till nyanländ	11
2.3 Platsen	12
2.3.1 Hedemora kommun	12
2.3.2 Falu kommun	12
2.3.3 Mora kommun	13
3 Material & metod	14
4 Teori & begrepp	16
4.1 Social tillit.....	16
4.2 Kulturell identitet	16
4.3 Tillhörighet	17
5 Vikten av det vardagliga	18
5.1 Tillhörighet som mål	18
5.2 Osjälviskt arbete	20
5.3 Göra något tillsammans	23
6 Omvärldens reaktioner	25
6.1 Som en bergochdalbana	25
6.2 Lokal samverkan	27
6.3 Rasismen en drivkraft.....	29
7 Från 2015 in i framtiden	32
7.1 Eldsläckning	32
7.2 Från insamling till utvisning	33
7.3 En väg in.....	35
8 Slutord: Från två håll	39
9 Referenser	41
9.1 Källor & litteratur	41
9.2 Intervjuer.....	44

1 Inledning

1.1 Bakgrund

”Vi har nu människor som flyr i antal som liknar det vi hade under Balkan-krisen i början av 1990-talet. Nu vädjar jag till svenska folket om tålamod, om att öppna era hjärtan för att se människor i stark stress med hot mot det egna livet som flyr, flyr mot Europa, flyr mot frihet, flyr mot bättre förhållanden. Visa den öppenheten. Visa den toleransen när det heter att ”det blir så många”, ”det blir krångligt”, ”det blir svårt”. Visa den toleransen och visa också att ni minns att vi har gjort det förut.”

Fredrik Reinfeldt, dåvarande statsminister, sommarmartal 2014

Under 2015 var flyktingmottagandet stort i Sverige. 163 000 människor sökte asyl, vilket var dubbelt så många som året innan. Av dessa var 36 000 ensamkommande barn. Siffrorna var fortsatt höga åren som följde men ligger idag på drygt 20 000 människor (Migrationsverket 2019). Med de här siffrorna blir det tydligt att 2015 var ett år som skiljde sig från andra, inte bara när det kommer till statistik utan även i politiska debatter, nyanländas behov och vardagliga samtalsämnen. På vissa sätt blev det inte som Reinfeldt önskade; vi införde gränskontroller 2016, åldersbestämde människor som behövde hjälp och försvårade familjeåterförening (Zachrisson Winberg 2018). Men på andra sätt öppnade svenskarna verkligen sina hjärtan och beviljade flest personer asyl per capita i hela Europa (Europaportalen 2016). Då gjorde Sverige mycket. Allra mest gjorde civilsamhället när flyktingarna placerades ut i olika kommuner. Då handlade arbetet mycket om akut hjälp i form av klädinsamlingar, språkstöd och hjälp med byråkrati. Nu har det gått fem år sedan vi blev ombedda att ”öppna våra hjärtan”. Hur ser arbetet ut idag och vad gör civilsamhället för integrationen?

1.2 Syfte & frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur civilsamhället arbetar med asylsökande, nyanlända och integration idag i relation till 2015 då flyktingströmmarna var som störst. Detta har jag undersökt hos olika aktörer från civilsamhället i tre kommuner i Dalarna. Jag tar bland annat spjörn mot rapporten *Turbulens i Välfärden?* (2016) som undersökte tre kommuners arbete med mottagandet 2015. Till min hjälp har jag följande frågeställningar:

- Vad gör civilsamhället nu för integration i vardagen?
- Hur är reaktionerna utifrån gentemot civilsamhällets arbete?
- Hur har arbetet med asylsökande och nyanlända förändrats från 2015 till idag och hur ser framtiden ut?

2 Presentation av det empiriska fältet

2.1 Integration

Integration kan betyda många olika saker beroende på vem som talar om det och i vilken kontext. Innebörden kan variera från inkludering, delaktighet och rättvisa till att vara en process på individ- eller samhällsnivå (Forssell & Ingemarsson 2008). Många gånger i svensk historia har assimilation gått före integration, det vill säga att det handlar om att en grupp ska anpassa sig efter en annan (Westin 2004). På vissa sätt ligger den bilden kvar i Sverige, men vad som kommer fram från alla mina informanter är att integration måste ske från två håll.

2.2 Från flykting till nyanländ

Det finns många termer som grupperar ihop de människor som kommit till Sverige och inte är födda här. För att undvika förvirring definierar jag här de begrepp jag valt att använda mig av.

Flykting: En person som på välgrundade skäl tvingats lämna sitt hemland på grund av förtryck, hot eller förföljelse baserat på dennes hudfärg, härkomst, religion, sexualitet, politisk uppfattning eller annat (Migrationsverket 2015).

Asylsökande: En person som kommit till Sverige och sökt asyl men som väntar på svar från Migrationsverket om hen får det tillfälliga uppehållstillståndet *asyl* eller inte (ibid).

Ensamkommande flyktingbarn: Barn under 18 år som kommit till Sverige utan förälder eller annan målsman (ibid).

Nyanländ: En person som fått uppehållstillstånd, personnummer och blivit kommunplacerad. Personen har nu rätt att stanna i Sverige (Arbetsförmedlingen).

2.3 Platserna

Dalarna, beläget i norra Svealand i mellersta Sverige, är ett landskap med lång historia. Det har geografiskt haft många olika indelningar i form av socknar, häradar och fögderier de senaste femhundra åren, men länet består idag av femton

kommuner. Tre av dessa har jag valt att titta närmare på i den här uppsatsen. Syftet är inte att jämföra de tre, utan snarare att de tillsammans får ge en bild av integrationsarbetet hos olika kommuner i Dalarna. I september 2015 var Dalarna det län där flyktingmottagandet ökade mest i Sverige och på bara några veckor hade antalet asylsökande ökat från 2700 till 4100 (SVT 2015). Det var även här rapporten *Turbulens i välfärden?* (2019) gjordes, vilken jag använt mig av en del i det här arbetet.

2.3.1. Hedemora kommun

I sydöstra Dalarna ligger Hedemora. Av de drygt 15000 invånarna bor idag runt 300 nyanlända i kommunen. Jag kör dit från Falun längs med sjön Runn en tidig morgon. Hedemora håller precis på att vakna när jag åker igenom trånga gågator på väg till en parkering nära simhallen Vasahallen. En viktig aktör i civilsamhället här är Röda Korset. Trots att det är tidig morgon väntar redan kvinnor med barnvagnar utanför *Mötesplatsen* centralt i Hedemora. En representant från Röda Korset möter dem och tillsammans går hela mammagruppen en promenad, lär känna varandra och övar svenska. Röda Korset arbetar med en mängd sociala frågor som rör människor. Jag intervjuade föreningens ordförande Gunborg som är extra insatt i integrationsfrågor. Jag deltog även i ett språkkafé med tema ”*Vasaloppet – Det svenskaste vi har*”.

2.3.2. Falu kommun

Solen strålar över Svärdsjön, som fortfarande består av stora partier is en bra bit in i april. Min bil är den enda på parkeringen. Det är kallt ute men solen värmer den lilla grillplatsen som om några månader kommer att användas till badplats. På andra sidan sjön ser jag en man som likt mig äter medhavda smörgåsar med vantar på händerna. Falun är den största tätorten i Dalarna och tog emot många flyktingar 2015. Kommunens arbete är brett och geografiskt utspritt, men jag riktade in mig på den mindre orten Svärdsjö, 25 kilometer nordost om Falun. Längs med sjön ligger stora trähus i olika nyanser och bredvid ICA står hyreshusen uppradade. I utkanten av centrum ligger Svärdsjö kyrka vars torn syns var man än befinner sig. I hela socknen bor 4200 personer (Falu kommun 2019). Här träffar jag Emma som blivit utsedd till *Dalahjälte* av Dalarnas tidning för det arbete hon gjort för nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn runt om i Dalarna.

2.3.3. Mora kommun

I Mora kommun bor ungefär 20 000 människor, varav 7400 i tätorten Mora (SCB 2019). 2016 tog kommunen emot 130 nyanlända (Migrationsverket). Var man än är i Mora finns vatten alltid nära. I norr ligger Orsasjön. Från den rinner Orsaälven som flyter ihop med Österdalälven och har sitt gemensamma utlopp i Siljan söder om Mora. Mitt emellan Zornmuséet och Vasaloppsmuséet ligger Mora kyrka. Där jobbar min tredje informant Pernilla med projekt som syftar till inkludering och integration tillsammans med andra delar av civilsamhället i Mora.

3 Material & metod

Jag har använt mig av kvalitativa metoder som ofta rör samspel och sociala relationer för att förstå något ur människors egna perspektiv. Detta har jag gjort genom intervjuer, observationer och texter med fokus på ett mindre antal individer (Teorell & Svensson 2007). Jag ville förstå hur civilsamhället arbetade med integration 2015 och hur det arbetet går till idag samt sambandet de två perioderna emellan. Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer, alltså haft förutbestämda frågor men anpassat följdfrågorna efter det informanten berättar (Kvale & Brinkmann 2009). Jag har under arbetets gång medvetet valt att fokusera på informanternas förståelse av mottagande-och integrationsprocessen samt deras egen roll i dessa. Stora delar av arbetet är alltså ur informanternas perspektiv och fokuserar på hur de upplevt de senaste fyra åren, vilket beskrivs som ett fenomenologiskt förhållningssätt (ibid). Eftersom jag ville få en djupare förståelse för varje informants arbete och drivkrafter har jag intervjuat relativt få personer, men som var och en sitter på mycket kunskap och är en av nyckelpersonerna på den plats de verkar.

En rapport som jag använt mig av är *Turbulens i välfärden? – om flyktingmottagandet i Dalarna 2016* (Stiernström et al. 2019). Författarna är alla verksamma i landsbygdsutveckling vid Institutionen för stad och land vid Sveriges lantbruksuniversitet. Tanken var att titta på de resultat de fick fram i sin rapport, om hur mottagandet bedrevs av civilsamhället 2016 och jämföra det med vad aktörerna gör idag. Deras arbete utspelade sig under en mycket längre tid än mitt, de var fyra personer och intervjuade ungefär 60 aktörer från civilsamhället, kommuner och myndigheter. Jag har valt att enbart titta på civilsamhället och bara på några av aktörerna de mötte. Den här uppsatsen är alltså inte jämförbar med *Turbulens i välfärden?* (2016) utan snarare en fristående uppföljning. Från civilsamhället intervjuade de människor som bedrivit verksamhet länge, men även engagemang som enbart bildats för ändamålet i fråga. En del aktörer finns alltså inte kvar längre och därav har jag bara intervjuat några av de som fortfarande är verksamma.

Sammanlagt har jag gjort tre intervjuer och en observation. Jag gjorde en intervju i varje kommun och besökte dessutom ett språkkafé i en av dem. Intervjun i Hedemora gjordes på Röda Korset och där gjordes också observationen. Intervjun gjordes på Gunborgs kontor och observationen på den öppna *Mötesplatsen* i samma hus. Jag fick en rundvisning i huset som rymmer många olika aktiviteter och fick även träffa människorna som besöker platsen dagligen. En intervju gjordes med Emma, en driven eldsjäl i Svärdsjö. Där var jag i hennes hem vilket resulterade i en väldigt personlig bild av henne. För Emma är ämnet både arbete och intresse, vilket blev ännu tydligare när vi var hemma hos henne och jag fick

träffa hennes barn och hon berättade om sina två fadderbarn. Med församlingspedagogen Pernilla i Mora församling gjorde jag en telefonintervju på grund av tidsbrist.

Jag var runt i Dalarna i fyra dagar vilket gjorde att jag hade tid att se mig om. Jag körde bil från plats till plats och såg det vackra vidsträckta landskapet mellan platserna och på dem. Jag promenerade också runt mycket vilket gjorde att jag fick en bättre bild av orterna. Jag har en personlig koppling till Dalarna och har varit där mycket. Det gjorde att jag hade ett hum om vart jag skulle och hur jag skulle ta mig dit, jag kände till dialekter och hur landskapet ser ut. Vare sig personerna jag träffade eller ämnet jag pratade om på de olika platserna var jag bekant med innan, så jag kan fortfarande säga att jag är neutral till den information jag fått.

4 Teori & begrepp

4.1 Social tillit

Social tillit utgör grunden i ett välfungerande civilsamhälle (Rothstein 2003). Det är viktigt såväl för de som rör sig inom en förening som mellan en eldsjäl och myndigheter. Social tillit diskuteras ibland i termer av socialt kapital med då ligger fokus tydligare på hur tillitsrelationer kan utgöra grunden för samverkan med andra (Putnam 2006). I Sverige och de övriga nordiska länderna finns en hög grad av social tillit från medborgarna till makten (Rothstein 2011). Det ser ut så på grund av att staten varit relativt transparent, lite korruption har existerat och svenskarna har fått mycket av det de blivit lovade. Detta kombinerat under lång tid har alltså gjort att tillit kunnat uppstå. Det finns många definitioner av social tillit, men flera av dem mynnar ut i att ”människor generellt går att lita på” (Rothstein 2011). Förknippat med detta är också en sida av en själv. Människor som ser optimistiskt på framtiden och litar på sina medmänniskor bör också ha en ljusare syn på sin nuvarande situation. De som känner en högre grad av social tillit befinner sig också själva på en bra plats i livet (ibid). I den här studien har social tillit främst varit ett viktigt begrepp för att förstå relationen mellan föreningslivet och myndigheter och de situationer de asylsökande hamnar i, genom att befinna sig just i både myndigheters och civilsamhällets händer.

4.2 Kulturell identitet

Två tredjedelar av Sveriges befolkning är ideellt engagerade i föreningslivet, men det är bara 40 % av dem som ägnar sig åt det fler än ett par gånger om året. Den drivkraft de engagerade jag intervjuat har är alltså inte något alla har i sig. Det har att göra med människors identitet, alltså att du är den du är. Inom psykologin är det åsikter, intressen, kön, etnicitet och stil som ger alla sin unika identitet (Hammarén & Johansson 2009). Mina informanter rör sig i olika sociala strukturer och fält som präglar deras identiteter, vilka alltså formas i mötet med andra människor. En av inriktningarna inom identitetsbegreppet är kulturell identitet, vilket passar in bra i den här uppsatsen. Inom det konstruktivistiska perspektivet ses identiteten som något föränderligt (Alsmark 1997) och alltså något som varierar genom livet (Berger & Luckmann 1999). Likaså gör den kulturella identiteten. Den är sammansatt av värderingar och tidigare erfarenheter som alla bidrar till de vi är i interaktioner med andra. Den kulturella identiteten är därmed den form en personlig disposition får i mötet med andra (Alsmark 1997). Kulturell identitet är viktig för att förstå vad som ligger bakom hur de

engagerade i Dalarna handlar och varför. Det kan hjälpa till att besvara frågor som till exempel varför de lägger så stor del av sin tid på att hjälpa andra människor och hur de beskriver sin insats.

4.3 Tillhörighet

Engagemang genomsyrar hela det här arbetet. Det finns olika typer av engagemang och orsaker bakom drivkraften att engagera sig på den nivå mina informanter gör. Några olika teman kan urskiljas bakom att *engagera sig*: Det är ett arbete man gör för någon annans nytta, det är ett uttryck för ens egna ståndpunkt och skapar indirekt gemenskap med andra som delar samma intresse (von Essen et al 2015). De människor som engagerar sig skulle inte göra det i samma utsträckning om de inte kände en tillhörighet till organisationen, platsen eller ändamålet. Precis som med identitet kan tillhörighet grunda sig i klädsel, handling eller språk (ibid). Hur tillhörighet uttrycks varierar mycket. Det kan vara materiellt, så som en maträtt eller en plats (Hansen & Salomonsson 2001). Det kan också vara personifierat i en individ. Anledningen till att just de här sakerna blir ett uttryck för tillhörighet är att det finns en historia, ett minne eller en erfarenhet kopplat till just det (ibid). Känner många individer liknande känslor för saken eller personen känner de förmodligen också tillhörighet till varandra. Då stärks också deras vilja att engagera sig. En annan viktig anledning bakom att så mycket arbete läggs ner på integration är också för att de asylsökande och nyanlända ska känna tillhörighet till platsen de nu befinner sig på och människorna som finns där.

5 Vikten av det vardagliga

Det vi hör om integration från myndigheter och offentliga personer är ofta väldigt abstrakt.

”Skolan är grunden till integrationen och möjligheten till social rörlighet – i dagsläget ser vi en skola som i vissa fall kan vara fantastiskt bra och i andra fall i kaos. Det går inte att få ordning på integrationen utan att först få ordning på skolan” (SvD Podd 2019).

”Svenskt Näringslivs arbete för integration innefattar områden som öppenhet, jämställdhet, fler äldre i arbetslivet samt funktionshindrades möjligheter att arbeta. Integrationsarbetet bedrivs i särskilda projekt och inom ramen för Svenskt Näringslivs verksamhet” (Svenskt Näringsliv n.d.).

I debatter och offentliga rum låter det ofta som ovan. Vilka är projekten Svenskt Näringsliv skriver om och hur ska vi få ordning på skolan? Dessa två citat är tagna ur sin kontext, men det är precis det samtalen om integration ofta är – tagna ur sin kontext. Inom hermeneutiken där texttolkning är centralt är kontexten viktig för att göra tolkningen så korrekt som möjligt (Kvale & Brinkmann 2009). Även om inte konkret texttolkning är centralt i det här arbetet skapas förvirring kring integrationsbegreppet när det används utan kontext och den enkla kärnan ändå inte blir tydlig. Ämnet kan då kännas stort och utom räckhåll för människor som vill göra något men inte vet var de ska börja. Sanningen är dock, att där det är som mest konkret är i det lilla.

5.1 Tillhörighet som mål

På Röda Korset i Hedemora är aktiviteterna dagliga. Gunborg berättar om studiebesök, bowling, pratforum på tisdagar och språkkaféer med inbjudna gäster som det jag besökte om Vasaloppet. En gång i veckan anordnar Röda Korset ett möte med bara kvinnor och en bokklubb för alla. Från att ha visat mig boken ”*Nils Holgersson på lätt svenska*” blir hon snabbt allvarlig och berättar om deras aktiviteter för barn och bakgrunden till dessa.

”Och vi insåg också direkt, att har vi inte barnverksamhet, tar vi inte hand om barnen, då är det bara papporna som kommer. Nu har vi både mammor och pappor som läser här, och under tiden har vi barnverksamhet.”

Röda Korset har verkligen insett vikten av att finnas för alla åldersgrupper. På fredagskvällar har de öppet för barn och unga från 14 år och uppåt. Då kommer ungdomar som inte kommer in någonstans, som inte har råd att gå på Vasahallen, bada eller vara med på något annat. Såväl nyanlända som svenskar. *Integration*,

lägger Gunborg till och ser fyndig ut. På *Mötesplatsen* spelar alla biljard, fyra i rad, monopol och beställer pizza.

Sedan 2014 syns också de nyanlända på Hemköp en gång i månaden och lagar mat åt Hedemoraborna. Det kan vara allt från rumänsk gulasch till ryskt vegetarisk sallad. Det första paret som lagade mat från sitt hemland kom till Gunborg efteråt, sken upp och berättade att människor hade hälsat på dem på stan eftersom de kände igen dem från Hemköp.

”Och det är jätteviktigt att ha den här verksamheten för människor som kommer hit. Dels är det jätteviktigt för att människor ska ha något att göra, att de får en tillhörighet. Sen vi började med den här verksamheten så har flera valt att stanna i Hedemora. Innan så drog man ju som en löning till Stockholm, Uppsala, Göteborg och Malmö så fort man fick uppehållstillstånd. Idag blir väldigt många kvar. Men då har ju de skapat sig en tillhörighet.”

Precis som Gunborg säger är det viktigt för människor att känna tillhörighet. Denna kan ta sig uttryck på många sätt. Ett exempel är genom kultur i såväl vardagen som under nationaldagsfiranden, festivaler eller högtider. Dessa händelser är tillfällen då ens känsla av tillhörighet till andra människor, en plats eller ens bakgrund tar sig uttryck (Hansen 2001). Det blir också tydligt vilka som är invigda i kulturen och vilka som inte är det, genom att titta på människors agerande och förståelse av rådande normer. Även om alla är välkomna är det just känslan av tillhörighet till det som firas som blir tydlig eller inte för en själv. Att tillhörighet är så pass centralt i våra liv visar sig om inte annat i Maslows (1943) behovstrappa. Psykologen Abraham H. Maslow presenterade modellen på 40-talet som en förklaring till hur människor prioriterar sina behov. Grunden är att behoven på lägre nivåer måste vara tillfredsställda innan högre mål kan bli viktiga för individen. Det nedersta steget på behovstrappan utgörs av fysiologiska behov, därefter trygghetsbehov, behov av kärlek, självhävdebehov och högst upp behovet av självförverkligande (ibid). Behovstrappan kan inte appliceras på alla typer av scenarion, men just i detta fall, när det handlar om flykt och att för många bygga upp ett nytt liv, kan den vara användbar. Efter grundläggande behov så som hunger, törst, sömn och säkerhet kommer alltså behovet av relationer och kärlek. Det är då först när flyktingarna kommit till Sverige, blivit kommunplacerade och fått ett boende, som trygghet, gemenskap och tillhörighet blir viktigt och det är detta som uppstår när de deltar i de aktiviteter civilsamhället anordnar.

”Dels har de vetat att de kan komma hit, att vi kan hjälpa dem och att de känner sig trygga med oss. Men sen har de ju också mött andra människor i våra utbildningar. För du ska se vad roligt det har varit att sitta här uppe. Här sitter muslimer och kristna, män och kvinnor. Det är ganska roligt när man vet hur det ser ut i världen” (Gunborg).

Emma i Svärdsjö har också sett positiva resultat på att människor kan finna varandra trots åsiktsskillnader. En viktig sak hon gör för de asylsökande ungdomar som bor runt om i Dalarna är att placera dem i frivilliga familjehem. Under en period bodde tre afghaner och en syriansk kille i samma hus. Emma fick höra gång på gång från utomstående att hon var dum i huvudet som placerade de fyra tillsammans eftersom det bara skulle bli bråk, men en av killarna från Afghanistan och killen från Syrien är idag bästa vänner och hittade verkligen varandra i det där huset. Trots kulturella meningsskiljaktigheter förenades de troligen genom saker de båda gått igenom och livet i Sverige nu. Emma har haft personer boende hos sig ända sedan 2015. Just den dagen jag besöker henne får jag träffa hennes dotter som är sjuk i vattkoppor och hemma från förskolan. Efter att jag berättat att jag haft vattkoppor redan, ungefär när jag var i samma ålder som hon, visar hon mig en scen ur en animerad film jag inte känner till. Karaktärerna studerar fram i skogen och har lika mycket energi som dottern berättar att hon också vill ha, istället för att vara sjuk. Emma ger henne en isglass med kolasmak. Just nu har hon, förutom sina två små barn, även två ensamkommande killar från Afghanistan som bor i ett rum på övervåningen. I första hand har Emma försökt hitta en annan lösning. Killen som bott hos henne längst bodde tidigare på gatan i fyra månader och höll på med droger. Flera gånger har snabba beslut behövt tas. Att Emma har gjort plats i sitt hem för fler barn än sina egna är ett tydligt exempel på att arbetet med asylsökande integreras in i hennes vardagsliv och att det alltid är närvarande.

5.2 Osjälviskt arbete

Idag tar Emma framförallt hand om ensamkommande och familjer i Dalarna. Många av personerna som blivit placerade i Svärdsjö genom åren har hon kontakt med och sedan har kontaktnätet vuxit. Det händer att de asylsökande själva tar kontakt med henne om det är något. *Jag känner ju väldigt många, och det blir ju ofta en kompis till en kompis som hör av sig* säger hon. Det är inte alla som har samma driv i integrationsfrågor som Emma. Hon berättar att det är svårt att få folk att engagera sig. Detta skiljer sig från Sverige i stort där hela tre fjärdedelar av befolkningen deltar i ideellt arbete (Robertsson & Hvenmark 2015). Dock är inte allt ideellt arbete likadant eller kräver samma saker. Till skillnad från en idrottsförening innefattar ideellt integrationsarbete ett annat känslomässigt engagemang. Ett starkt föreningsliv har utgjort en central del i Sverige i många decennier och ses som något eftersträfvansvärt (von Essen et al. 2015). Varför skulle man då inte vilja engagera sig? Ett svar kan vara att det handlar om tid. Det kan gå åt mycket tid som man känner att man inte har eller vill lägga

på engagemanget. Det finns också många olika saker man kan engagera sig i, och det är svårt att göra allt. Min egen erfarenhet är att det är de människor som redan är ideellt engagerade som engagerar sig om och om igen i nya föreningar. Vissa människor tar på sig mycket ansvar och hamnar på så sätt i engagemang gång på gång. Det är till exempel vanligare att blodgivare också arbetar ideellt och skänker pengar än de som inte lämnar blod (Putnam 2006).

På flera håll i samhällsdebatten diskuteras huruvida brist på engagemang är ett genomgående problem i Sverige eller inte. Ett exempel på ett sådant inlägg är Dagens Nyheters artikel om ett minskat antal föräldrakooperativ under 2000-talet, trots att det är brist på förskoleplatser (Örstadius 2015). I DN-journalistens artikel verkar det bland kooperativen handla om att samhällets krav på ideellt arbete är stora. Man vill lyfta friheten i val av pedagogik, mat och öppettider, men istället tar dokumentation och livsmedelslagen upp det mesta av tiden. Bristen på engagemang ses som en trend som är genomgående i många olika typer av verksamheter, bland annat Scouterna och politiska partier (ibid). Då kan även en brist på social tillit uppstå. Föreningsengagemang ger ett samhällen högre socialt kapital (Putnam 2006) och gör att fler människor litar på varandra. Skulle engagemanget minska skulle det i så fall också leda till att sammanhållningen på platser skulle minska och människor skulle inte lita på varandra till samma grad.

Sverige är ett land med ett starkt civilsamhälle och har vilat på det länge (von Essen et al. 2015). Om engagemang haltar så märks det extra tydligt. För Emma i Svärdsjö blev det uppenbart när det gått från att hela byn samlade in kläder 2015 till att bara hon och några få kvinnor fixar fika 2019. Anledningarna bakom brist på engagemang kan vara många. En kan handla om att utbudet är stort. I DN-artikeln dras en liknelse till nyårsfirandet – ska jag tacka ja till det första erbjudandet eller kan det komma en roligare inbjudan längre fram? Ska jag binda upp mig på att gå på möte hos samma förening varje vecka eller vill jag kunna variera mig (jmf Örstadius 2015)? En annan trend man sett är att samtidigt som medlemsantalet minskar så ökar antalet månadsgivare. Då stöttar man föreningen utan att behöva ta del av möten och dagordningar (Putnam 2006). Det verkar finnas en vilja i att vara medlem och stötta verksamheten, men utan att behöva ge av sin faktiska tid. I en nationell undersökning uppger dock varannan person att de arbetar ideellt och den siffran har varit stabil sedan 1992 (von Essen et al. 2015). En ny fråga forskarna ställde i den senaste undersökningen var hur ofta personerna deltar i ideellt arbete. Då kunde de se att 60 % arbetade ideellt vid ett eller några tillfällen per år. Eftersom 2015 var första gången den frågan ställdes till deltagarna kan man bara spekulera i anledningen, men en orsak kan vara att det sporadiska engagemanget har blivit vanligare. Det är upp till individen själv att välja var man lägger sin tid, men ger man lite av den till engagemang så är man ändå stolt över det. När Missing People lägger ut efterlysningar på försvunna personer får de ofta stort gensvar (Örstadius 2015). På samma sätt fick

Bygden bryr sig i Svärdsjö igång sin verksamhet genom att lägga ut efterlysningar på Facebook, då efter mat, kläder och husrum till nyanlända 2015. Sociala medier är ett sätt för organisationer att mobilisera sig snabbt och det är bland annat så många ensamkommande fått boende i Svärdsjö de senaste åren.

”Det finns personer som öppnar upp sitt hem liksom och då är engagerade i just den ungdomen, men jag har försökt ha det här övergripande, att hjälpa alla liksom. Alla som har tagit in en ensamkommande ungdom är frivilligt familjehem. Man får inget betalt för det utan man gör det av egen fri vilja.”

När Emma pratar om att ha det ”övergripande ansvaret” menar hon över alla de föreningar som finns i Svärdsjö och Dalarna som arbetar med asylsökande men som inte jobbar tillsammans. Hon nämner en förening i Avesta som startade för att kunna ta emot pengar från kommunen för ensamkommande. Hon berättar att det faktum att många har tagit in människor i sitt hem har gjort jättestor skillnad för de här ungdomarna. Sedan förändras hennes ansiktsuttryck. Hon tittar ömt mot sin dotter som lägger ett Bamsepuzzel vid bordet och tillägger, nu lite tystare, att det också är några som bott på platser där ingen ska behöva bo. Ungdomar som farit riktigt illa, men att *det blir ju så när det är ideellt*.

Det senaste året har Emma arbetat för Rädda Barnen i Borlänge. Föreningen fick pengar av staten för att hjälpa till med hemlösheten bland ensamkommande och det projektet gick främst ut på att stötta de lokalföreningar i Dalarna som är engagerade. *Men sen var det ju inte så många lokalföreningar som var engagerade, så då drog jag på lite mer* säger Emma och lutar sig fram över bordet.

”Vi sökte pengar från distriktet så att man kunde dela ut pengar till de som frivilligt har öppnat upp sitt hem, för många gånger har man ju gjort det helt utan ersättning i flera års tid, så att man skulle kunna få ett ekonomiskt bidrag. Dessutom ville jag även satsa på att hjälpa de som är engagerade att orka längre, och så hade jag psykosocial stödutbildning för dem.”

Emma är en tydlig så kallad eldsjäl. Det framgår i all den tid och det engagemang hon lägger ner helt på eget initiativ. Den brinnande entusiasm hon har för integration, trygghet och allas lika värde grundar sig i den hon är som person. Vad vi tycker om något, vilka grupper vi tillhör och hur vi klär oss är alla saker som formar den vi är och därigenom vår identitet (Hammarén & Johansson 2009). Emmas identitet skulle jag säga, sett utifrån, är både statisk och föränderlig. Föränderlig innebär att den förändras allt eftersom hon upplever nya saker och spenderar tid med nya människor, medan statisk innebär att identiteten förblir densamma för att den är så djupt rotad i henne som individ (ibid). På grund av den rasism hon bevittnat i sin vardag under uppväxten har hon en statisk identitet som gör att hon alltid kommer att känna som hon gör för antirasism och det ideella engagemanget för utsatta människor. Samtidigt är hon den hon är på grund av allt Sverige och Svärdsjö gjort i flyktingfrågan, positivt som negativt,

samt de asylsökande hon möter varje dag. Identiteten formas i mötet med andra människor (Berger & Luckman 1999) och det är det Emmas ideella arbete går ut på. Samtidigt har hon i allra största grad ett sammansatt identitetsskapande, alltså att hennes privat- och arbetsliv är sammanflätat identitetsmässigt (ibid). Hon är samma person hemma som i arbetet. Den föränderliga delen av hennes identitet skulle jag säga är när hon möter olika typer av aktörer. Tillvägagångssättet och hur hon för sig kan skilja sig åt om hon möter en kommunpolitiker eller ett ensamkommande flyktingbarn. Det är dock delar av hennes identitet som är statisk eftersom hennes åsikter inte kommer att förändras om förhållandena för asylsökande i Svärdsjö förbättras.

5.3 Göra något tillsammans

I samband med det ökade flyktingmottagandet i Dalarna och Svärdsjö startade Emma och några andra personer föreningen *Bygden bryr sig*. 2015 ägnade de sig mycket åt klädinsamling och akut hjälp till flyktingar och många av de här insatserna är inte aktuella längre. Dock har föreningen fortfarande fika varannan vecka, och har haft det sedan starten 2014. Att ha det varannan vecka underlättar för att de ska orka ha aktiviteter på helgerna också, för familjer som inte kan komma på vardagarna. På fikat kommer mellan 15 och 30 personer varje gång och på tacokvällen för ett tag sedan kom 150 personer. Men hon upprepar att det är jättesvårt att se hur framtiden kommer se ut för föreningen när det inte är så mycket engagemang från svenskar. Det är också svårare att göra roliga saker när man är så upptagen med att bara tillfredsställa människors grundläggande behov. Det är tydligt att Emma vill att de asylsökande ska känna sig välkomna och inkluderade, men att det är mycket som står i vägen för det också.

I Svenska kyrkan i Mora ser arbetet annorlunda ut, trots att det riktar sig till samma målgrupp. Pernilla, församlingspedagog, berättar att i integrationsfrågan har de framförallt tre projekt. Det första är *Navet* som Pernilla själv var med och startade upp under flyktingvågen 2015. Det är en samverkansplattform med integrationsenheten, Socialstyrelsen och civilsamhället. Idag möts representanter från fem stora aktörer en gång i månaden: Röda Korset, Rädda Barnen, Svenska Kyrkan, idrottsföreningen i Mora och kommunens integrationsenhet. Det andra projektet Svenska kyrkan deltar i är att de har extratjänster, alltså att de får ersättning för att anställa personer som står långt från arbetsmarknaden, till exempel en person som varit i Sverige en kortare period eller någon som stått utan arbete länge (Arbetsförmedlingen 2018). 2018 hade församlingen elva extratjänster varav åtta personer bott i Sverige en kortare tid. Personernas arbetsuppgifter är beroende av vad de är duktiga på och de kan variera från att jobba med barn och unga till att arbeta som vaktmästare. Detta är en del i projektet *S:t Mary*

som finns i många församlingar världen över. *Mary* är en förkortning av Meningsfullhet, Arbetsglädje, Rehabilitering och Yrkesstolthet (Svenska kyrkan 2019). Det tredje och sista projektet kyrkan deltar i är tillsammans med frikyrkan Centrumkyrkan i Mora. De delar ut matkassar och ungefär åttio hushåll tar emot gratis mat från affären varje vecka. Förutom de här tre projekten har även en av diakonerna i församlingen personlig kontakt med familjer och gör hembesök. Pernilla ser också det här behovet hos de nyanlända; När de fått sina papper i ordning och har bostad krävs det att någon lyssnar på deras livsberättelse och frågar hur de mår. Det finns alltså ett stort behov av samtal.

Att arbeta med integration kan upplevas som stort, krångligt och ibland rent av omöjligt. Det är ofta den bild vi får från högre instanser så som rikspolitiker och media. Själva arbetet med integration är dock mycket mer handfast. Det är språk-kafé och fika, svenskaträning och barnvagnsgrupper. Det är svåra samtal, rumänsk gulasch på Hemköp och berättelsen om Vasaloppet för 30 personer. Det är i det småskaliga, vardagliga arbetet, som integration sker.

6 Omvärldens reaktioner

Integrationen av asylsökande och nyanlända i Sverige har fått mycket uppmärksamhet i media de senaste åren. Det som skrivits har varit positivt, negativt, ifrågasättande, kritiserande, upphöjande och neutralt. Dessutom har alla de politiska partierna pratat om integration i de senaste valen. Eftersom det är en viktig fråga som påverkar oss alla finns det självklart olika åsikter. Även på lokal nivå har reaktionerna på det engagemang som bedrivits varierat.

6.1 En bergochdalbana

”Sverige är ju ett av få länder där man inte får slå barn. I många länder ingår ju det i uppfostran. Och är det ingen som talar om för de här människorna som kommer hit att det är förbjudet, då tar socialen barnen. Det behövs inte mycket ska jag säga dig. Det behövs bara att barna säger att mamma har slagit mig. För oss är det en självklarhet men för de här människorna ingår det i uppfostran.”

Erfarenheter och relationer med kommunerna är många. Citatet är från Gunborg på Röda Korset och beskriver en bild vissa har av myndigheter. Bilden av kommunerna varierar den med. Emma i Svärdsjö har gjort påverkningsarbete mot flera av kommunen i Dalarna och har fått olika bemötanden. Borlänge kommun var väldigt svåra att jobba med när det kom till att ta ansvar för ensamkommande medan arbetet med Falu kommun gick bättre. Där anordnade och deltog Emma också i många manifestationer och namninsamlingar som tryckte på politikerna och där lyckades hon påverka deras arbete med ensamkommande.

Såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar har länge ägnat sig åt nyliberala reformer som förespråkar individens frihet men som också leder till att varje plats står ensamt ansvariga för integrationen in i det svenska samhället. För att ge lite bakgrund fick Migrationsverket under de aktuella åren, framförallt 2016, uppmaningar från staten att anpassa antalet flyktingförläggningar efter storleken på mottagandet (Stiernström et al. 2019). När flyktingströmmarna avtog 2016 på grund av statens nyligen införda gränskontroller ändrades också Migrationsverkets budget och många förläggningar stängdes. Detta ledde till att mottagandet fick två ansikten – dels statens som främst såg situationen och människorna i siffror och ekonomi, dels civilsamhället som såg till individerna och de relationer som skapades. För många politiker är ideellt engagemang viktigt att ta vara på och något att använda sig av när myndigheter och kommuner blir överbelastade, som de blev när mottagandet var mycket högt (ibid). Att civilsamhället skulle ställa upp på detta kräver dock att platsen är sådan att det finns

en lokal anknytning och en vilja att hjälpa. Det underlättar också arbetet om relationen till kommun och myndigheter är god. På många håll i landet betonar staten och kommuner vikten av civilsamhällets arbete för integration. Från kommunens håll ses engagemang och mötesplatser som något som görs möjligt genom föreningslivet. Det uppstod dock friktion i dessa relationer när regeringen uppmuntrade till vikten av civilsamhället i att lösa Sveriges integrationsproblem men inte själva var lika villiga att ge av de medel som lokalt behövdes (ibid). Detta kan alltså ses som ett uttryck för de nyliberala reformer regeringen genomdrivit och ett uttryck för hur staten lämnar landsbygden. Konsekvenserna blir att civilsamhället går in för att fylla de tomrum som skapas. Då är det inte längre statens intressen som implementeras utan föreningars och individers agendor och intressen. Mycket makt ges åt civilsamhället och därför spelar de en så pass viktig roll i integrationsarbetet.

Emma i Svärdsjöes relation till framförallt Migrationsverket var varit upp och ner. Hennes syn på myndigheten påverkas mycket av deras beslut om och bemötande av de asylsökande. Hon berättar om omflyttningen som varit hektisk och att flyktingarna tvingas lämna en plats just när de lyckats knyta några kontakter och att många lidit av den här behandlingen.

”Man får ju inget förtroende för Migrationsverket. Sen är det ju en otrolig jakt på de här människorna, papperslösa till exempel. Och det drabbar ju alla. Alla som ser utländsk ut. Många av de ungdomar jag känner blir stoppade varje vecka av polisen för att kolla legitimation, och det påverkar ju såklart, att man aldrig får känna sig välkommen utan att alltid vara misstänkt.”

Emma berättar om sin egen ödmjukhet inför att höra en annans människas historia och vilken gåva det är att få veta de hemska saker som de varit med om. Hon trycker på att det från de asylsökande också finns en vilja att berätta för någon när Migrationsverket inte tror på det som har hänt.

”2017 var nog värst, med alla utvisningsbeslut och så och just för de ensamkommande som hamnade på gatan. Det som behövs göras har hela tiden ändrats. Ett tag var det afghanska ungdomar som var mest utsatta och nu är det många familjer igen från Afghanistan på grund av utvisningsbeslut.”

Trots att arbetet varit motigt och tufft psykiskt för många engagerade har de också gjort stor skillnad för de asylsökande. Emma berättar att de räddat många boenden från att läggas ner av kommunen men även fått till samarbeten med kommunen, så som att de ger pengar till Rädda Barnen eller har stöttat frivilliga familjehem. Gunborg på Röda Korset trycker också på att relationen med kommunen är viktig och säger:

”Jag tror, jag vet, att kommunen tycker att det här är en väldigt bra verksamhet. De är livrädda att vi ska slå igen. De är jätterädda, för då vet de att det här får de i sitt eget knä. Och det har de inte råd med.”

6.2 Lokal samverkan

Reaktionerna från lokalborna i de olika kommunerna har till största del varit positiva. Pernilla från Mora församling berättar att många visar stor tacksamhet inför dem som arbetar praktiskt med integration. I samband med extratjänsterna är det en fråga som återkommit: Hur fungerar det om någon är muslim men anställs i en kristen församling? Pernilla berättar att hade det inte fungerat för den anställda anställer de inte. Hon fyller i att extratjänsterna också är av sådan typ att religion inte är viktigt. *Som vaktmästare spelare det ingen roll vilken religion du tillhör.*

Ibland får Pernilla frågor från medlemmar i församlingen och ofta från den äldre generationen. De undrar då hur församlingen kunnat göra allt det arbete den har gjort och gör för flyktingar, nyanlända och integration, såväl ekonomiskt som tidsmässigt. De som ställer frågan har undrat om församlingen tvingats ta bort något ur verksamheten. Pernilla berättar stolt att hon och andra rakryggat kan svara att de inte tagit bort någon verksamhet alls, utan lagt till genom att samarbeta med andra och söka externa medel. Hon nämner bland annat Länsstyrelsens paragraf 37 som en källa till ekonomi, där man kan söka pengar för att arbeta med mottagandet av nyanlända och ensamkommande (Länsstyrelsen 2019). *Navet*, samverkansplattformen i Mora, har varit nyckeln till samverkan. Med hjälp av den har församlingen sökt och fått pengar, utbildning och hjälp och därför bara kunnat addera till församlingens verksamheter.

Även Gunborg i Hedemora menar att hon tror att lokalbefolkningen tycker att det Röda Korset gör är bra. Hon berättar en anekdot som bekräftar den känslan, medan hon torkar bort en tår som faller från ena ögat.

”Jag fick ett lite roligt bevis för några veckor sedan. Jag var på en modevisning, och ehm, jag vann en blomsterbukett, som en blomsteraffär hade skänkt. Och när jag hämtade min jacka sen och skulle gå ut, då hörde jag några kvinnor som sa att, de där blommorna hamnar rätt. Och sånt är ju lite roligt att höra för att jag vet ju vilka de här kvinnorna var, och att få lite beröm tycker jag var skönt.”

Just Röda Korset i Hedemora har fått flera kvitton genom åren som bekräftar den känsla Gunborg har: Att människor tycker att det Röda Korset gör för integration är bra. Under ett par dagar i september 2015 kom flera reportrar från Expressen och gjorde ett stort reportage om föreningens arbete med flyktingar. Syftet var att se hur flyktingmottagandet fungerade när det var framgångsrikt. De fick delta i allt det dagliga arbetet och när de åkte från Hedemora sa en av dem att *Tänk om vi hade fått gjort det här i våras, när det här började. Vilka bra reportage vi hade kunnat göra.* På ena väggen på Gunborgs kontor hänger löpet från Expressen inramat: *”Expressens chefredaktör Thomas Mattsson skriver: Hedemora ett föredöme i flyktingmottagandet”.* Gunborg skiner upp när hon berättar, men tydliggör också med bestämd röst att allt de gjorde då gör de fortfarande.

Bakom reporterns kommentar tror jag ligger många andra reportage och debatter om flyktingmottagandet 2015. Reaktionen var många när människor på flykt nådde våra egna gränser och svenskarnas vardag. För vissa människor rubbades då den ontologiska tryggheten. Det är behovet vi har av en vardag och förmågan att ha viss kontroll över aspekter i våra liv (Giddens 1991). Samtidigt som många i Sverige kände att de och deras trygga zon påverkades när människor kom hit 2015 och efterföljande år, kände flyktingarna förmodligen likadant. De hade tvingats lämna sin egen vardag och hade ingen kontroll över vad som hände dem. I ett mindre samhälle blir automatiskt nya människor påtagliga och det kan hanteras på olika sätt. Vissa känner en rädsla för det okända, kanske för att främlingen är just främmande och okänd för oss, till skillnad från de människor vi möter och interagerar med dagligen (Bauman 2016). Just okunskapen i att inte veta hur vi ska gå vidare eller ta oss an en situation utom vår kontroll är en stor orsak till rädsla (ibid). Ontologisk trygghet innebär att människor skapar yttre ordning med hjälp av rutiner och därmed också inre ordning (Engdal & Larsson 2011) och flyktingmottagandet rubbade just mångas yttre ordning. I den inre ordningen ingår också vikten av sociala nätverk och att känna tillit till dessa. När människor tillsammans gör aktiviteter så som föreningsengagemang bidrar det till ökad social tillit och därmed ett större socialt kapital (Putnam 2006). Anledningen är att människor som deltar i ideellt arbete får ömsesidig respekt för varandra och därigenom skapas tillit. Vi litlar alltså mer på varandra om vi arbetar ihop och hjälps åt. Det här är bevis på varför integration behövs. Att mötas trots olikheter är viktigt för samhället, gemenskap och förståelse, men också för att bryta stigman och göra så att alla känner sig tryggare.

Mottagandet i Dalarna fick enligt mina informanter många positiva reaktioner från lokalbefolkningen, men så har det inte sett ut över hela Sverige, som Expressenreportern syftade till. Man kan fundera över varför en sådan här förändring tas emot positivt av vissa och negativt av andra. Det finns förmodligen många olika anledningar, men en hypotes kan vara den Gunborg i Hedemora tar upp under vår intervju. Mellan 1915 och 1997 fanns Haggården i Hedemora, en på den tiden så kallad institution för sinnesslöa.

”Vi har ju aldrig tyckt att det varit någe konstigt. Det har ju aldrig varit någe, de här utvecklingsstörda barnen, de har inte varit nå konstiga utan de har varit barn. Så att det är... Växer man upp i ett samhälle där det finns, lite sådär andra, olika människor, så vänjer man sig.”

På Haggården fanns många barn med psykiska handikapp. Gunborg berättar att själva historien om gården inte är en speciellt lyckad en, men barnen därifrån blev i alla fall kvar i Hedemora. De som är födda i Hedemora, speciellt de äldre generationerna, är uppvuxna med människorna från Haggården och har därför vant sig vid att ha olika människor omkring sig.

6.3 Rasismen en drivkraft

Om den hypotes Gunborg berättar om, att Hedemoraborna är toleranta mot olikheter på grund av den mångfald av människor som funnits på platsen, är en del av förklaringen till att mottagandet togs emot positivt 2015, skulle det innebära att människorna i det här avsnittet sällan stöter på personer som är olika dem. Ännu mindre har ett samtal med dem.

”Jag är ju uppväxt med vit makt-musik i skolan och så och det var ju väldigt svårt att växa upp här. Vi hade ju inga nyanlända. Vi hade en adopterad som själv var nazist. Och jag var väl ganska antirasist då också, så det var ganska tufft. Och det är väl det man har kvar också, när man engagerar sig vill man ju att ens barn ska växa upp och ha det bra, så det är mycket det som driver mig.” (Emma i Svärdsjö)

Alla mina informanter har märkt av motstånd i sitt arbete, framförallt från grupper med rasistiska och främlingsfientliga undertoner samt anonyma personer. Det händer inte så ofta, men när det väl har hänt stannar den händelsen kvar i minnet hos de berörda. Trots att de mött både personliga hot och hot mot sin verksamhet verkar det bli något som driver dem alla framåt. Det blir, än en gång, en del av deras identitet som hela tiden utvecklas och stärks. Det kan finnas olika anledningar till detta och varför de handlar som de gör i sitt arbete. Jag tror att fokuset, just när det är yttre påverkningar med, ligger på värderationellt handlande (Weber 1983). Då spelar etiska och normativa värderingar en roll i hur aktören handlar. Syftet är att agera på grund av de värderingar man själv eller ens verksamhet har, vilket i detta fall skulle vara antirasistiska sådana. Förväntningarna från omgivningen är viktiga och kan just driva på aktörens handlande (ibid.) Är omgivningen negativ till handlandet så kan det driva på minst lika mycket som om omgivningen är positiv till det man gör. Efter att Emma blev utnämnd till *Dalahjälte* 2016 för sitt engagemang för flyktingar var det högt uppsatta inom Nordisk Motståndsrörelse från Nyhammar och Gröngärdet i Dalarna som hörde av sig. Då blev Emmas svar värderationellt genom att hon anordnade en stor fest för kvinnliga asylsökande i NMR:s område i Nyhammar.

I Mora är arbetet mer proaktivt. Pernilla berättar också att Vit Makt-rörelser finns i Dalarna och därför har församlingen valt att arbeta aktivt i grundskolorna. Hon berättar att där inte finns uttalade nazister men att tankarna finns. Bland annat samarbetar församlingen med Segerstedtsinstitutet som har sitt fäste på Göteborgs universitet. Det är ett nationellt resurscenter där man lär ut förebyggande arbete i att bemöta våldsutövande och rasistiska organisationer (Göteborgs universitet 2019). Pernilla nämner Alternativ för Sverige, Nordiska Motståndsrörelsen under Vasaloppet och Första maj-demonstrationer i Ludvika och att det här är något de måste jobba med, och att ett sätt är just i skolorna med förebyggande arbete.

Hoten kommer som sagt inte regelbundet, men både Gunborg och Emma vittnar om att så fort man omnämns i tidningen eller verksamheten rapporteras om på annat sätt dyker brev med anonyma avsändare upp igen. Gunborg berättar att så fort hennes namn nämndes offentligt i samband med asyl fick hon brev hem som berättade vilken hemsk människa hon var. Emma är inte skriven på sin adress på grund av att hon känner sig hotad, även om det lugnat ner sig lite senaste året. 2015 brann många asylboenden och inställningen till frivilliga blev strängare. Det var en väldigt osäker tid, berättar Emma. *Det kanske det fortfarande är*, lägger hon till. Genom att vara ansiktet utåt för *Bygden bryr sig* får hon också ta emot klagomål när lokalbor tycker att de asylsökande gjort något fel. Hon berättar att det är svårt att kämpa mot rasismen eftersom Sverige har satt de här människorna i ett utanförskap och i utsatthet som gör att de faller och förloras.

”Och då får ju också de här rasisterna rätt. När det är ungdomar som bor på gatan och prostituerar sig, börjar med droger, då blir det ju en ryktesspridning och liksom ett hat mot de här människorna. Man märker ju att de är väldigt... de blir sedda på ett visst sätt som inte är okej. Att de hamnar så långt utanför och i utanförskap eller i kriminalitet eller i droger, det är ju för att de är utsatta. Det är ju ingen utav dem som vill det. Absolut inte. (...) Det är ju väldigt få som kommer med ett missbruk, utan det har blivit med de här åren efter hur Sverige har behandlat dem. Man känner ju stor frustration.”

Omvärldens reaktioner på flyktingmottagandet och ideellt engagemang för integration har helt klart varierat. Det finns en liten men högljudd grupp som tydligt visar sitt missnöje på ibland hotfulla sätt och som når fram till de som lägger ner sin själ i att hjälpa människor i utsatthet. Samtidigt kan det här agerandet driva på de engagerade att lägga ner ännu mer jobb och stå upp för antirasism och allas lika värde. Gränsen mellan att motbevisa de negativa kommentarerna och att inte orka göra det är dock hårfin. För Gunborg och Pernilla som har stöd bakom sig i form av sina föreningar verkar det vara lättare att kämpa på trots allt, medan Emma som tidvis står ensam har det tuffare. Som tur är, är det många människor lokalt som har samma värdegrund som de tre informanterna trots att de inte är engagerade i frågan. Att dessutom många kommuner verkar lyssna på civilsamhället gör kanske arbetet lite enklare att bedriva och förhoppningsvis är det nog för att de engagerade ska orka ta sig igenom svåra perioder. Se bara vad de har gjort hittills.

7 Från 2015 in i framtiden

Precis som mycket annat har även flyktingmottagandet gått igenom olika stadier. En avgörande period kan ha varit just 2015 när civilsamhället inte var förberedda på det mottagande som skulle behövas det året och efterföljande år. Samtidigt har behoven för de asylsökande och nyanlända förändrats och likaså har det ideella arbetet. Flera som kom hit för fyra år sedan bor inte kvar i den kommun de blev placerade i och många är inte kvar i Sverige längre. Det är dock många som nu bott på samma plats sedan kommunplaceringen. Många kan också komma att bo kvar länge till och det kräver en plan för framtiden.

7.1 Eldsläckning

Enkelt kan man säga att arbetet 2015 handlade om akut hjälp och att ”släcka bränder”. För Emmas del började engagemanget med att hon ville bli vän med de asylsökande och ville att de skulle känna att de hade någon att vända sig till i Sverige. Rent konkret inleddes det med att det flyttade in familjer i Svärdsjö som var kommunplacerade och alltså hade uppehållstillstånd. De fick en lägenhet men de hade inga möbler. Då började Emma med hjälp av Svärdsjöbygden att samla in möbler och annat som kunde komma till användning för familjerna. Strax därefter fick Svärdsjö två HVB-hem varav ett var privat. Där tog det lång tid innan ungdomarna kom in i skolan och då anordnade Emma svensklektioner tre gånger i veckan för dem.

”Så det var så jag lärde känna dem. Och då blev det så att chefen (på HVB-hemmet) hörde av sig till mig när de (ungdomarna) fick lov att flytta ut, eftersom det inte var någon som ville flytta ut frivilligt. Så då hjälpte jag dem med boende och placerade ut dem i frivilliga familjehem.”

Emmas förening *Bygden bryr sig* kom till när bilderna på den drunknade pojken Alan Kurdi spreds globalt. Generellt var det då många människor fick upp ögonen för de dagliga faror och risker människor på flykt mötte. Många kunde känna igen sina barn, anhöriga eller sig själva i pojken och bilden skapade stort samhälls- och föreningsengagemang. Även *Bygden bryr sig* märkte att fler ville engagera sig och föreningen kände att de hade medvind. Själva namnet, *Bygden bryr sig*, användes då för första gången när de anordnade en stor loppis och samlade in pengar till UNHCR. Loppisen varade bara en dag men de fick med sig hela byn och samlade ihop 175 000 kronor.

”Vi försökte få en gemensamhetskänsla runt omkring det, så vi hade EPA-traktorer, alltså ungdomar som har ganska dåligt rykte i Svärdsjö, de hjälpte till att köra möbler och sådär, så det blev väldigt lyckat.” (Emma)

Föreningen heter inte *Bygden bryr sig* för inget. Samtidigt som civilsamhället försökte hjälpa flyktingarna syftade också arbetet till att knyta samman hela bygden. Att ungdomarna som har lite dåligt rykte involverades i hjälparbetet gjordes just för att jobba med tillhörigheten i Svärdsjö. Den kan ta sig uttryck genom kläder och språk, men även genom beteende och handling (Hansen & Salomonsson 2001). Ungdomarna som kör EPA-traktorer verkar ses ner på baserat på hur de ser ut och vad de gör, men genom att agera för flyktingarna visar även de att de tillhör bygden och vill vara till hjälp. Invånarna känner alltså tillhörighet i att vilja hjälpa och agera för en gemensam sak, även om de i grunden inte alltid har så mycket gemensamt.

På Röda Korset bestod också vardagen av insamling och utkörning av nödvändigheter i början av mottagandet. Som mest passerade 1200 personer i veckan deras mötesplats och det var många frivilliga från Hedemora som hjälpte till. För Pernilla i Mora församling ändrades hennes tjänst 2015 när mottagandet ökade. Hon såg själv att något behövdes göras och hon tillsammans med en av diakonerna i kyrkan fick därför ansvaret för mottagande- och integrationsuppdrag. Det de gjorde då var att bjuda in till stormöte med olika föreningar, idrottsklubbar, kommun och landsting i Mora och ungefär 70 personer kom. Resultatet blev *Navet*. 2015 samlades de en gång i veckan för att mobilisera och hjälpa till. Dessutom hade de öppna frukostmöten en gång i månaden där alla var välkomna.

7.2 Från insamling till utvisning

För Emma var inte arbetet så tufft psykiskt i början. Det praktiska arbetet, att samla in kläder och dela ut leksaker, sågs som akut och därför fanns det inte så mycket oro hos de engagerade utan mer hopp och en vilja att göra något nu. I *Turbulens i Välfärden?* (2019) beskrivs Emma redan då som en eldsjäl. Det var tydligt att hon var den person som mobiliserade bygden till engagemang. Hon fick dock många med sig och hade stöd från stora delar av Svärdsjö. Arbetet blev tyngre psykisk i övergången från insamlingar till utvisningar. Engagemanget svalnade från resten av bygden och här blev det också tydligt att de engagerade pressades på från två håll; dels från främlingsfientliga och dels från myndigheter. Aktörer ville olika saker för de asylsökande och då tvingas de och de engagerade navigera genom olika påtryckningar. Både Gunborg och Emma arbetade med att tolka papper, överklaga beslut och tvingas ta farväl. Ovissheten, såväl för den asylsökande som för de engagerade, är det tuffaste.

”Det är ju flera som fått uppehållstillstånd som har kraschat totalt psykiskt. Det är ju också den här, den normala, vad ska man säga, processen, när man har varit på flykt, och får uppehållstillstånd och trygghet, då kraschar ju alla. Alltså det finns inte en enda som har varit med om flykt, alltså även om man bara flyttar... Om jag skulle

flytta till Norge så kommer det vara en normal process att man liksom går ner sig lite, för förändring och så. Men de här personerna har ju ofta ett trauma som de bär på och som de aldrig får bli frisk från, så länge de inte får tryggheten. Det är ju när de får trygghet och när de slutar vara på flykt eller slutar kämpa som dem också kommer kunna krascha för att sen kunna bygga upp sig själv. Och det är ju det som blir helt omöjligt för de befinner sig fortfarande på flykt när de inte får det här permanenta uppehållstillståndet.” (Emma)

Trygghet är ett ord som dyker upp under flera av mina intervjuer, vikten av trygghet för att kunna leva. Denna utvecklas positivt bland annat när individen känner tillit till människor i sociala relationer eller till de system som finns runt omkring i vardagen (Giddens 1996). Trygghet är grunden till integration enligt informanterna i allmänhet och Emma i synnerhet, kanske för att hon upplever mest av alla tre att den inte finns hos många av de asylsökande hon möter. Alltså är det av yttersta vikt att bygga upp en tillit mellan dessa människor och alla som arbetar för deras sak. I mina intervjuer framgår det att tilliten till de ideellt engagerade verkar vara relativt hög, i alla fall om man frågar de engagerade och ser till målgruppens reaktioner på arbetet som läggs ner ideellt. Dock verkar relationen till samhället och myndigheter som sagt halta lite. Det är också från dessa instanser beslut om uppehållstillstånd kommer vilket kan leda till ännu lägre nivå av tillit.

I Mora har asylboendet lagt ner och därav har behovet och även arbetet med integration minskat. Nu har *Navets* medlemmar bara kvar de öppna mötena en gång i månaden och då dyker ungefär 10-20 personer upp från olika föreningar och klubbar. Pernillas bild av arbetet är sammanfattningsvis att 2015 var syftet att släcka bränder och idag är det istället proaktivt. *Bygden bryr sig* i Svärdsjö startades för att medlemmarna skulle kunna söka pengar till det hjälparbete de bedrev. Att söka pengar var egentligen den enda anledningen till att de startade föreningen, mer än att de ville ha en förening. Idag är det några kvinnor som är med och ordnar aktiviteter men det är Emma som är drivande. Största delen av arbetet hon bedriver gör hon själv, utan anknytning till någon förening. Eftersom hon redan från början varit personlig med de asylsökande har hon automatiskt en naturlig kontakt med dem. Gunborg menar också att arbetet idag handlar mycket mer om integration än det gjorde 2015. Förutom dagliga aktiviteter deltar Röda Korset även i samarbetet *En väg in*. Hedemora kommun fick 2016 nästan 14 miljoner kronor från EU:s asyl, migrations och integrationsfond, AMIF (Hedemora kommun 2019). Det är ett treårigt projekt där förutom Röda Korset även Hedemora Näringsliv AB, Almi Företagspartner och Länsstyrelsen Dalarna för att nämna några är med. Syftet är att skapa bra förutsättningar för nyanlända att ta sig in på arbetsmarknaden och inkluderar bland annat utbildningar och praktikplatser. För de asylsökande och nyanlända har projektet varit väldigt hjälp-

samt. Det har hjälpt mycket att alla kontakter då funnits på samma ställe, eftersom för någon som inte är bekant med det svenska samhället kan just navigerandet mellan olika myndigheter, arbetsplatser och föreningar vara svårt. I augusti är projektet slut men vissa delar av *En väg in* kommer finnas kvar, så som språkkaféerna på Röda Korset.

7.3 En väg in

Vad behöver du? Vad behöver de asylsökande? När jag ställer denna fråga till alla informanter ger de mig olika svar. Bland dem framkommer det tydligt två typer av engagemang. Dels är det ett mer professionellt nätt att närma sig de nyanlända, dels ett engagemang som bygger på personligt patos. Till det första exemplet hör Pernilla och till det andra Emma. Gunborg skulle jag säga hamnar mitt emellan de två. Hon har dels instrumentella eller professionella sätt genom Röda Korset, samtidigt som hon har ett personligt engagemang som hon brinner för. Även om drivkrafterna kanske är olika behöver båda typerna av verksamhet stöd från myndigheter, inte minst ekonomiskt.

Pernilla har gått flera kurser för att lära sig mer om hur hon kan bemöta människor med trauman och asylsökande generellt, men det hon behöver nu är feedback. Pernilla menar att arbeta med människor som lever i utanförskap kräver mycket utbildning för att det ska göras rätt. Hon vill se att arbetet, såväl den nya kunskapen hon besitter som de projekt församlingen är med i, ger resultat. Hon berättar också att det behövs pengar. Inte till henne personligen men till församlingen. *”Samhället kan inte räkna med att det bara ska ske på ideell basis. Det behövs mer än att ta en kopp kaffe med en asylsökande”* säger hon. Även Emma nämner ekonomi som det som är mest akut. Hon berättar att hon möter ungdomar som inte ätit på tre dagar. Dessutom behövs det boenden till dem som lever i frivilliga familjehem, för att de ska kunna gå vidare i sina liv. När frågan kommer till Gunborg är hon snabb på att svara, med ett tydligt patos. *”Vi hade behövt ge dem uppehållstillstånd.”*

Sverige är i stort behov av arbetskraft, för få barn har fötts, för många gamla. Jag blir ju 72 år nu. Se bara här i kommunen, fram till 2022 eller någonting så behöver man rekrytera hundratals nya i vård och omsorg, vart ska de ta dem ifrån? Och vi vet ju av erfarenhet att våra nyanlända är fantastiska med de äldre. De är vana å ta hand om sina gamla. Det var vi också för 50 år sedan. För då bodde ju många kvar hemma. Idag har vi särskilda boenden till alla äldre. Det finns en otrolig potential, som vi borde nyttja. Inte utnyttja, men nyttja. (Gunborg)

En sak de alla nämner är de asylsökandes och nyanländas behov av att någon lyssnar på dem. Som nämnt tidigare märker alla informanter att det behovet ökar

när de mer grundläggande behoven, så som bostad och säkerhet, är tillfredsställda (Maslow 1943). Det är alltså inte alls konstigt att utvecklingen de senaste fyra åren sett ut som den gör. När flyktingarna kom hit var behoven akuta. När dessa sedan bemötts kunde civilsamhället gå vidare med nästa steg av trappan, vilka är trygghet och säkerhet. Många är fortfarande kvar på det trappsteget och bemöter rasism och strävar efter stabilitet i form av uppehållstillstånd och en vardag. Många har också gått vidare till att ha större behov av gemenskap och tillhörighet idag. Möjligheten att lyckas med integration tror jag alltså är större idag än 2015, eftersom behovet av integration, genom gemenskap och tillhörighet, finns i större utsträckning nu.

Något som är intressant att titta på är hur väl föreningarna kommer att stå sig i framtiden. Det är tydligt att Emma i Svärdsjö vill hjälpa, men känner stor frustration över att ensam inte orka göra det psykiskt när engagemang från annat håll är bristfälligt. Hon arbetar till största del ensam, till skillnad från de två andra informanterna. På Röda Korset har Gunborg stöd av många andra ideellt engagerade och arbetsuppgifterna delas mellan dem. Inom Svenska Kyrkan är det också många som arbetar med olika frågor, och även om de bara är två som är inriktade på integrationsfrågor så finns fortfarande stödet från resten av församlingen samt mellan Pernilla och diakonen. I *Turbulens i välfärden?* (2019) tas tre olika typer av organisationer i civilsamhället upp. Den första är de föreningar som uppkommer spontant när behoven är stora och människor vill hjälpa till, till exempel *Bygden bryr sig*. Den andra är hos etablerade föreningar som utökar sin verksamhet likt Röda Korset och Svenska Kyrkan. Den tredje är föreningar som bibehåller sin tidigare verksamhet men får fler medlemmar och hit hör idrottsföreningar bland annat (ibid). Svenska Kyrkan och Röda Korset har alltså helt andra förutsättningar än *Bygden bryr sig*. När de akuta behoven minskar har inte Emma eller hennes förening samma grund att luta sig tillbaka på. En viktig poäng är att Svenska Kyrkan och Röda Korset också har verksamheter på annat håll, så som med diakoni, kyrkliga högtider, hjälp till hemlösa och andra utsatta. Svalnar engagemanget till hela det föreningen står för så kommer den inte att bestå. Finns det däremot andra verksamheter inom föreningen kan den stå stadigt i tiden när behoven förändras.

Bygden bryr sig tror jag inte kommer att klara sig länge till. Föreningen tillkom i en akut situation. Att tro att en sådan förening utan svårigheter kan övergå till att vara en mer långsiktig stabil organisation är paradoxalt eftersom de inte lämnar grunden från början. Dessutom har inte föreningen lyckats skapa den tillhörighetskänsla de strävade efter och uppnådde under en kort period 2015. Bilden av Alan Kurdi bidrog till ett ökat samhällsengagemang, men även hemska nyheter svalnar. Konsekvenserna av flykt är inte glömda, men de gör sig inte påmind lika ofta längre. Kanske skulle en ny bild eller nyhet leda till stort engagemang igen, men risken är att även det skulle svalna efter en tid. Saker händer

i världen och genom sociala medier håller vi oss såväl frivilligt som ofrivilligt uppdaterade. Engagemang för mottagande och integration är inte lika aktuellt i media idag och därför tror jag att det krävs för de allra flesta att man arbetar med frågorna eller är med i en förening som tar upp dem för att man ska vara engagerad och insatt i dem. Ensamma eldsjälarna är ovanliga. Dock finns det några, så som Emma, som kommer att arbeta med det här långt framöver.

Alla tre informanter är fast beslutna att arbetet kommer att fortsätta. Pernilla menar att det alltid kommer behövas men att det inte är något vi människor har naturligt i oss. ”*Någonstans säger forskare att vi är lite rädda för det okända. Vi behöver hjälpas åt att inte vara rädda utan nyfikna istället.*” Gunborg är också övertygad om att integrationen kommer att fortsätta och att den måste göra det.

Sverige har ju gjort en stor miss i integration tidigare, när vi på 50–60-talet tog emot väldigt många från Finland, där männen jobbade på SSAB och liknande, medan kvinnorna var hemma. Det finns kvinnor idag som ligger på våra boenden som inte kan ett ord svenska. Det är det vi motarbetar nu med att ta hand om barnen så att båda föräldrarna kan vara här. Om några år kommer nyanlända också att vara sjuka och gamla. (...) Det är framtid vi måste jobba med. Man måste försöka kombinera – sitt språk, våra språk, alla kulturer. Det är en stor del i det Sverige måste jobba med. (Gunborg)

Gyllene regeln, att ”*man ska behandla andra som man själv vill bli behandlad*”, finns i alla grundskolor, lägger Pernilla till. Det arbetet tror hon vi alltid kommer att ha, bara under olika former beroende på var man är och hur situationen ser ut.

De senaste fyra åren har skiljt sig mycket från varandra. Fokus gick från att handla om eldsläckning och akut hjälp, till byråkrati, att skapa och upprätthålla en vardag och till att arbeta fram en väg in i det svenska samhället. Olika platser har kommit olika långt i den processen, och mycket av det kan härledas till tillgången på trygghet och tillit. Även om 2015 utifrån kan se ut som ett tufft år för de ideellt engagerade tar snarare tiden av ovisshet den förstaplatsen. När de mest akuta behoven tillfredsställts var det arbetet med utanförskap, svaren från Migrationsverket och vardagen som slog hårdast psykiskt mot de engagerade. Framtiden handlar för många om att bygga tillit för att kunna gå vidare i integrationsprocessen. Många kommuner ser också arbetet med integration som en viktig del i arbetet för platsen och en levande landsbygd (Stiernström et al. 2019). De asylsökande ses som en tillgång i befolkningsantal och på arbetsmarknaden och något som ska få kommunen att blomstra (ibid). Oavsett hur man ser på arbetet med integration tror jag att det först är nu integration kan uppnås eftersom många av eldarna är släckta. Och det underlättar helt klart att alla informanter är fast beslutna om att arbetet måste fortsätta.

8 Slutord: Från två håll

Integration har varit på tapeten länge i Sverige. I tiotals år, ja, i hundratals egentligen. Så länge människor har migrerat och tagit sig över Sveriges gränser har det pratats om integration politiskt, medialt, vardagligt. Det som tydligt kommer fram i det här arbetet är att integration inte skapas genom politiska mål utan genom medmänsklighet i vardagen. Politik behövs för att människor ska kunna ta sig in i Sverige, men när de blivit kommunplacerade ligger integrationen i platsens och civilsamhällets händer. Att hamna på en plats i landet där det finns föreningar, lokala initiativ och eldsjälar är en vinstlott. Det dessa föreningar gör är att de arbetar med integration genom små initiativ i vardagen. Etablerade föreningar så som Röda Korset i Hedemora har en grund att stå på och frivilliga bakom sig och därför blir aktioner och aktiviteter enkla att dra ihop. När påverkningar utifrån, så som bilden på Alan Kurdi, når gemene man föds även engagemang där. Det var så det började för *Bygden bryr sig* 2015 och anledningen till att Svenska kyrkan i Mora ändrade två befintliga tjänster till att vara riktade mot nyanlända. För att integration verkligen ska fungera i längden, krävs dock att det sker från båda håll. En poäng Gunborg från Röda Korset gjorde har fastnat i mitt minne.

”Sen är det de här också; det är inte bara de. Säg att de, våra nyanlända, ska lära sig att leva i Sverige. Vi ska lära oss hur deras kultur är också. För man kan inte... Vi kan bara säga såhär enkelt: Det är väldigt många människor som flyttar till Spanien på vintern. Många svenskar. Vad gör dem? Jo, de tar sina svenska kulturer med sig dit, och firar jul och allting där, å Lucia och allt möjligt som vi håller på med, tillsammans med andra svenskar. Så enkelt är det. Integration, det måste vara från två håll.”

Tyvär har inte alltid arbetet varit från två håll. Främlingsfientlighet och människor negativa attityder till asylsökande och invandring, som den sett ut de senaste åren, är närvarande i Dalarna, bland annat. Men likväl finns det människor som står upp för motsatt sak, oavsett hur politiker och media framställt läget. Många har ett personligt engagemang i asylsökande och nyanlända och det bidrar till att de på många platser i Dalarna fick ett bra mottagande för några år sedan och är en del av de integrationsprocesser som just nu pågår. En viktig pelare i just integration är tillhörighet. Den uppkommer när individen kan identifiera sig med människor och system runt omkring sig och kan identifiera sig med deras värderingar och tillvägagångssätt. Ur tillhörighet växer också en del av ens identitet fram. För att båda delar ska blomstra krävs engagemang, från två håll, och för att engagemang ska finnas krävs en känsla av tillhörighet och att det är en del av ens identitet. Under arbetets gång har det blivit tydligt att dessa tre begrepp kan länkas ihop och bilda en cirkel. Och då är det enkelt. Enligt Emma i Svärdsjö är även integration just det.

”Riktig integration är enkel! Alltså det är ju det som vi håller på med – att få människor att känna sig inkluderade, att mötas. Det är ju det som är nyckeln i integration.”

—

9 Referenser

9.1 Källor & litteratur

- Alsmark, Gunnar (red.) (1997). *Skjorta eller själ? Kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur.
- Arbetsförmedlingen (n.d.). *Få stöd när du anställer en nyanländ*. Tillgänglig: <https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetsgi-vare-Anstall-med-stod/Vem-kan-du-anstalla-med-stod/Nyanlanda.html> [2019-05-06].
- Arbetsförmedlingen (2018). *Extratjänst, faktablad för arbetsgivare*. [Broshyr]. Stockholm: Arbetsförmedlingen. Tillgänglig: <file:///C:/Users/inni/Downloads/Faktablad%20om%20extratj%C3%A4nst.pdf>
- Bauman, Z. (2016). *Strangers at our door*. 1 uppl. Cambridge: Polity Press.
- Berger, P. & Luckman, T. (1999). *Kunskapssociologi: hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. 2 uppl. Wahlström & Widstrand.
- Engdahl, O. & Larsson, B. (2011). *Sociologiska perspektiv*. Hungary: Elan ders Hungary Kft.
- Europaportalen (2016). *Sverige gav näst flest flyktingar asyl*. Tillgänglig: <https://www.europaportalen.se/2016/04/sverige-gav-nast-flest-flyktingar-asyl> [2019-05-02].
- Falu kommun (2019). *Svärdsjö*. Tillgänglig: <https://www.falun.se/bygga-bo-miljo/landsbygd/kommundelar-och-intresseforening-ar/svardsjo.html> [2019-05-06].
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Oxford: Polity Press.
- Giddens, A. (1996). *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur
- Göteborgs Universitet (2019). *Segerstedtsinstitutet*. Tillgänglig: <https://segerstedtinstitutet.gu.se/> [2019-05-14]
- Hammarén, N. & Johansson, T. (2009). *Identitet*. 1. Uppl. Stockholm: Liber
- Hansen, K. (2001) *Festivaler, platslighet och det nya Europa*. I: Hansen, K. & Salomonsson, K. (red.), *Fönster mot Europa*. Lund: Studentlitteratur, ss. 167-199.
- Hansen, K. & Salomonsson, K. (2001). *Inledning*. I: Hansen, K. & Salomonsson, K. (red.), *Fönster mot Europa*. Lund: Studentlitteratur, ss. 9-21.

- Hedemora kommun (2019). *En väg in – en inkluderande mötesplats för arbete och företagande*. Tillgänglig: <https://hedemora.se/sv/envaghedemora> [2019-05-15]
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Ledarredaktionen (2019). Hur mycket assimilation behöver Sverige? [Poddcast]. Producent: Svenska Dagbladet. Acast 5 april.
- Länsstyrelsen (2019). *Utveckla kapacitet och beredskap i mottagandet av nyanlända*. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/stat-och-kommun/social-hallbarhet/integration/utveckla-kapacitet-och-beredskap-i-mottagandet-av-nyanlanda.html> [2019-05-16]
- Maslow, A. H. (1943). *A theory of human motivation*. Virginia: Wilder Publications, Inc.
- Migrationsverket (2015). *Ordförklaringar*. Tillgänglig: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Ordforklaringar.html#e> [2019-05-06].
- Migrationsverket (2016). *Inkomna ansökningar om asyl 2015*. Tillgänglig: <https://www.migrationsverket.se/download/18.7c00d8e6143101d166d1aab/1485556214938/Inkomna%20ans%C3%B6kningsom%20om%20asyl%202015%20%20Applications%20for%20asylum%20received%202015.pdf> [2019-05-02].
- Putnam, R. (2006). *Den ensamme bowlaren – Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. 2 uppl. Stockholm: SNS Förlag.
- Robertsson, K., Hvenemark, J. (2015) Varför ska man vara medlem?: Om betydelsen av medlemskap, ideellt engagemang och alternativa engagemangsformer i idrottsföreningar. In: Dartsch, C., Norberg, J., och Pihlblad, J. (ed.), *Idrottens pris: Om idrottens kostnader och medlemskapet betydelse* (ss. 69-114). Stockholm: Centrum för idrottsforskning 2014 års uppföljning av statens stöd till idrotten.
- Rothstein, B (2011). Social tillit, lycka, korruption och välfärdsstat. I: Holmberg, S., Weibull, L & Oscarsson, H. (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- SCB (2018). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2018 och befolkningsförändringar 1 oktober–31 december 2018*. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efteramne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik--kommun-lan-och-riket/kvartal-4-2018/> [2019-05-06].

- SCB (2019). *Tätorter 2015; befolkning 2010–2018, landareal, andel som överlappas av fritidshusområden*. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/har-okar-flyktingmot-tagandet-mest> [2019-05-06].
- Stiernström, A., Hansen, K., Waldenström, C., Westholm, E. (2019). *Turbulens i välfärden? – Om flyktingmottagandet i Dalarna 2016*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet. [2019-05-13]
- Svenska kyrkan (2019). *Linde bergslags församling – S:t Mary*. Tillgänglig: <https://www.svenskakyrkan.se/linde-bergslags-forsamling/st-mary> [2019-05-09].
- Svenskt Näringsliv (n.d.). *Ökad integration ökar tillväxten*. Tillgänglig: <https://www.svensktnaringsliv.se/fragor/integration/> [2019-05-08].
- Von Essen, J. et al. (2015). *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014*. Ersta Sköndal Högskola. (Institutionen för socialvetenskap, arbetsrapportserie 85). Tillgänglig: <http://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2:808859/FULLTEXT01.pdf> [2019-05-10]
- Weber, M. (1983). (red.) *Ekonomi och samhälle: förståendesociologins grunder. 1, sociologiska begrepp och definitioner*. Ekonomi, samhällsordning och grupper. Lund, Argos.
- Westin, C. (2004). *Kategorisering och integration-om föreställda identiteter i politik, forskning, media och vardag*. Rapport från integrationspolitiska maktutredningen. (SOU 2004:48). Stockholm: Statens offentliga utredningar.
- Zachrisson Winberg, J. (2018). Sverige i topp i flyktingfrågan men får ändå kritik. *SVT Nyheter*, 16 februari. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sverige-i-topp-i-flykting-fragan-men-far-anda-kritik>
- Örstadius, K. (2015). Håller vi på att bli ett mindre engagerat folk? *Dagens Nyheter*, 16 augusti.

9.2 Intervjuer

Lundström, Pernilla. *Svenska Kyrkan i Mora*. 6 maj 2019

Morén, Gunborg. *Röda Korset i Hedemora*. 17 april 2019

Rydén, Emma. *Bygden bryr sig i Svärdsjö*. 15 april 2019